

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național
editată de FUNDATIA „ROMÂNIA DE MÂINE”

ANUL 2000 ANUL EMINESCU

Mare și curată înțelepciune de om superior, genial

„Eminescu este sinteza sufletului românesc, sinteza științei, cugetării, simțirii și instinctului acestui neam”.

A fost cândva un Eminescu de o învățătură, de o bogătie, de o sinceritate și de o putere uimitoare. El a scris versuri de câteva feluri și proză de foarte multe feluri. Numai cele dintău au fost luate în samă, și o îngrijire prea scumpă a prietenilor alesese într-un timp, pentru a le răspândi, numai o mică parte, cea socotită fără slăbiciuni și pete, a versurilor poetului. Tinerimea de prin anii 1880-90 a fost robită de farmecul măiestru al acestui cântec de iubire neobișnuit de cuceritor pentru inimi, de voluptatea amară a strigătului de revoltă, de desnădejduire, de blestem aruncat asupra oamenilor și vieții, de sănătă seninătate, împăcată cu neajunsurile și mărgenirile ursite omenirii, pe care cugetarea înaltă o așternuse asupra patimilor obosite. (...)

Cu câtă cinste și conștiință a fost atunci redactor cel dintău om din generația sa! Ființa lui se întregise acum, într-un chip așa de larg și de cuminte, încât amintește pe Mihail Kogălniceanu în maturitatea sa. E o uimire câtă bogătie, noutate, logică, prevedere, căldură, câtă mare și curată înțelepciune de om superior, genial, se cuprinde în acele buletine politice, dări de samă teatrale, notițe despre cărți, care aveau singura menire de a umplea coloanele goale ale bietei foite ieșene. La fiecare moment, marea sa putere de intuiție fixea ză puncte sau deschide perspective cu totul nouă. Din viața sa trecută cunoștea tot presentul Românilor, în câțiva ani căpătase o vedere clară asupra trecutului lor întreg, păstrase totă vigoarea spiritului său filosofic, și oricând el stăpânea subiectul său, fie și atins în treacăt, de la o uimitoare înălțime. El avea în mână oricând toate legăturile românești și omenești ale subiectului.

NICOLAE IORGA

(Din volumul: NICOLAE IORGA – O nouă epocă de cultură – în curs de apariție la Editura Fundației „România de Mâine”)

DEZBATERE PUBLICĂ
sub egida
Institutului de Sociologie și Opinie Publică din
cadru Fundației „România de Mâine”
**Starea națiunii după zece ani de tranzitie.
ROMÂNIA ÎNCOTRO?**

„Eu cred în destinul României!”

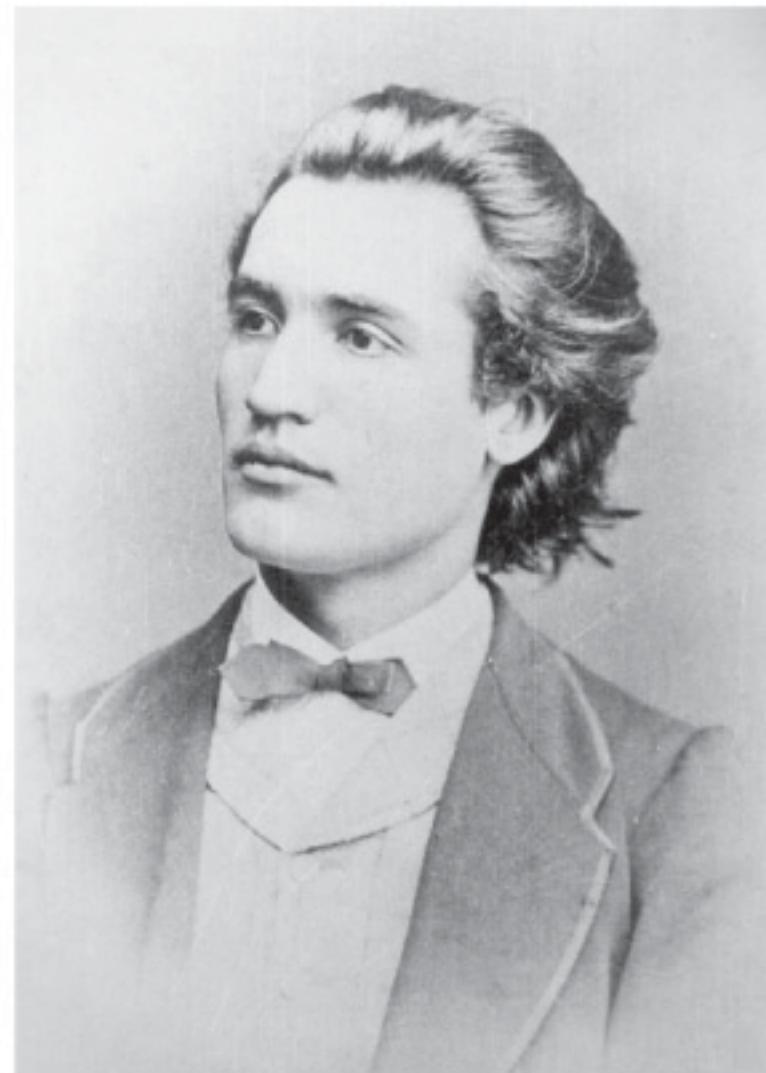
**Con vorbire cu prof.univ.dr.
Aureliu Emil SĂNDULESCU,
membru al Academiei Române**

- Stimate domnule academicieni, dezbatările pe seama celor zece ani de tranzitie și a perspectivelor României în secolul XXI ajung invariabil la definirea evenimentelor din decembrie 1989, contestându-lu-se uneori caracterul revoluționar. Dumneavoastră ce credeți, în urmă cu zece ani a fost sau nu a fost o revoluție în România?

- Evident că a fost o revoluție anticomunistă. S-a schimbat un regim cu altul. Evident că toți aveam atunci speranțe foarte mari. Evident că nu s-a reușit ceea ce speram ca nivelul de viață din sistemul capitalist să fie realizat și

la noi. Această nereușită s-a datorat faptului că aproape o jumătate de secol oamenii au fost învățați să nu aibă inițiativă, să asculte de ordinul unei singure persoane care, nefiind educată și cu perspective reale ale lumii contemporane, a construit o societate care s-a dovedit falimentară. Falimentară prin faptul că n-a reușit să rezolve problemele economice.

Mihai IORDĂNESCU
(Continuare în pag. 2)

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
 Tânără mireasă, mamă cu amor!
Fiiu tăi trăiască nmai în frăție
Ca a noptii stele, ca a zilei zori,
Viața în vecie, gloria, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de viație, fală și mândrie,
Dulce Românie, asta ți-o doresc!

E. Eminescu

- Setea nestinsă de Eminescu

Eugen SIMION
Președintele Academiei Române

- Moștenirea eminesciană

Prof.univ.dr. Ion Dodu BĂLAN

- Opera lui Eminescu în universul spiritualității românești

Valeriu RÂPEANU

- Eminescu – patosul istoriei

Prof.univ.dr. Damian HUREZEANU
Paginile 4,5,6 și 8

DEZBATERE PUBLICĂ

sub egida

Institutului de Sociologie și Opinie Publică
din cadrul Fundației „România de Mâine”

Starea națiunii după zece ani de tranziție. ROMÂNIA ÎNCOTRO?

În cadrul dezbaterei au apărut:

• Starea națiunii după zece ani de tranziție. ROMÂNIA ÎNCOTRO?

Articol de prof.univ.dr. Aurelian BONDREA
(Adevărul de luni, 18 octombrie 1999 și Opinia națională, nr. 258)

• Repere economice

Articol de prof.univ.dr. Gheorghe ZAMAN,
directorul Institutului de Economie Națională
(Opinia națională, nr. 261 din 8 noiembrie 1999)

• Repere agricole

Articol de prof.univ.dr.doc. David DAVIDESCU,
membru al Academiei Române

(Opinia națională, nr. 262 din 15 noiembrie 1999)

• Repere programatice privind agricultura

Articol de dr.ing. Gheorghe STANCIU
(Opinia națională, nr. 262 din 15 noiembrie 1999)

• Costurile sociale și învățămîntele tranziției economice

Articol de academician Nicolae N. CONSTANTINESCU,
președintele Secției de Științe Economice, Juridice și Sociologie a
Academiei Române,
președintele Asociației Generale a Economiștilor din România
(Opinia națională, nr. 263 din 22 noiembrie 1999)

• Evaluări în plan social

Articol de prof.univ.dr. Gheorghe RĂBOACĂ
(Opinia națională, nr. 263 din 22 noiembrie 1999
și 264 din 29 noiembrie 1999)

• Etatismul, centralismul în economie blochează piața

Con vorbire cu prof.univ.dr. Constantin IONETE,
membru al Academiei Române,
director general al Institutului Național de Cercetări Economice
(Opinia națională, nr. 264 din 29 noiembrie 1999)

• Relansarea economiei nu se realizează numai prin austerioritate

Articol de prof.univ.dr. Mircea BOULESCU
(Opinia națională, nr. 265 din 6 decembrie 1999)

• Interesul național și politica externă a României

Prof. univ. dr. Constantin VLAD,
(Opinia națională, nr. 265, din 6 decembrie 1999)

• Calitatea actului politic

Articol de prof. univ. dr. Vasile M. CĂTUNEANU
(Opinia națională, nr. 266, din 13 decembrie 1999)

• Distorziuni și involuții în relațiile economice externe ale României

Prof. univ. dr. Constantin MOISUC
(Opinia națională, nr. 267)

În curând vor apărea intervențiile:

- Prof.univ.dr. Nicolae RADU
- Prof.univ.dr. Ioan GÂF-DEAC
- Lector univ. Marin COMĂSA

Abonați-vă la revista „Opinia națională”!

Costul unui abonament trimestrial
este de 8.400 lei

Revista se poate procura prin abonament la toate
oficiile poștale din țară. În Catalogul RODIPET,
revista se regăsește la poziția 2.256.

De asemenea, solicitări de abonament se pot adresa redacției
cu plată prin mandat poștal sau dispozitie de plată pe adresa:
Fundăția „România de Mâine”, Palatul Sporturilor și Culturii,
Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont: 2511.1/rol
B.C.R., Sucursala Unirii

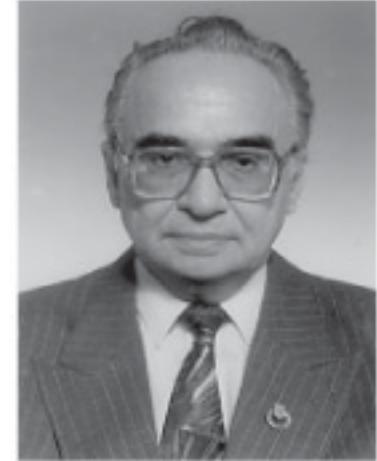
„Eu cred în destinul României!”

Con vorbire cu

prof.univ.dr.

Aureliu Emil SĂNDULESCU,

membru al Academiei Române

(Continuare din pag. 1)

Prin urmare, mă puteți întreba: nu cumva și societatea noastră suferă de aceleasi deficiențe? Vă pot spune că în lume nu există decât două sisteme și noi nu putem face un sistem nou, un sistem original, ci sistemul care a dovedit că funcționează. Iar acest sistem este cel capitalist; este un sistem dur, un sistem care îl obligă pe oameni să muncească, să nu trăieze, să nu umble după câștiguri foarte lejere, lucru cam greu de realizat, având în vedere balastul anterior, cu oameni care aşteptau ca alții să le rezolve probleme.

- Cu ce aspecte pozitive și, respectiv, negative apreciați că s-a încheiat un deceniu de la revoluție?

- Între aspectele pozitive, în primul rând libertatea. Libertatea de a gândi, libertatea de a te exprima, libertatea de a lua contact cu o lume civilizată, care ne orientează spre ceea ce trebuie să realizăm și noi. Nu se mai poate imagina o societate ca cea concepută în secolul trecut de Marx și care s-a dovedit că nu este viabilă, cu toate că și în România, la început, aparent toate lucrurile mergeau bine; înlătării s-au cheltuit banii de la capitaliști, apoi de la așa-zisii chiburi, apoi cei din împrumuturi și când a venit ziua societăților, viața a devenit extrem de grea. În privința faptelor negative aş pomeni mai întâi de la faptul că societatea gen socialistă s-a prelungit mai mulți ani. Evident, revoluția a fost făcută, dar societatea dură de tip capitalist era greu de realizat și, ca atare, s-a tot amănat. S-au amănat toate reformele și s-a ajuns la situația când lumea să-și învăță să lucrurile care există în Occident, pe care le vede în vitrine, dar la care n-are acces. De altfel, trebuie să vă spun că și în lumea capitalistică aceasta este o situație frecventă. Nu este posibil ca toată lumea să aibă lucrurile cele mai bune. Evident că și la noi s-a format o clasă care s-a îmbogățit, această clasă are un lux exorbitant, nemormal, și astăzi s-a datorat faptului că prepărurile în sistemul socialist erau nerealiste și ei au speculat diferența de preț. Dacă s-ar fi făcut lucruri productive am fi mers pe o cale sănătoasă. Din nefericire, se pare că și caracterul nostru latin tinde spre o viață ceva mai ușoară.

- Din căte știm, toate definițiile revoluțiilor se intemeiază pe ruptura cu societatea precedentă. Faptul că la noi, așa cum spuneti, structura societății socialești s-a prelungit mult și după decembrie 1989 nu aruncă un semn de întrebare asupra caracterului revoluționar al evenimentelor din 1989?

- Nu, a fost o revoluție anti-comunistă, o revoluție care a încercat să schimbe întregul sistem și care, dacă o făcea mai repede, era mai bine, dar, în orice caz, schimbarea făcută atunci este ireversibilă. Prin urmare, nu cred că în România, cineva, chiar dacă protestează cu tabloul lui Ceaușescu, vrea să revină la vechiul sistem în care toate erau decise de un singur om.

- Ați semnalat un aspect interesant: că la noi s-a creat o clasă, o pătură sau o categorie care s-a

îmbogățit și afișează un lux exorbitant, disprețitor, iar această îmbogățire este împedite că s-a realizat pe căi necinste, nu printr-o creație autentică. Acest fapt nu impiedică asupra caracterului însuși al revoluției noastre?

- În toate revoluțiile au loc situații analoage. Este aproape imposibil ca să fie controlat întregul sistem. Dacă din primii ani de după 1989 ne-am fi atașat puternic la sistemul capitalist, atunci regulile lui s-ar fi impus și la noi. Regulile au început să fie transpuze abia în ultimii ani prin reforme care produc tulburări sociale, pentru că nimănui nu-i place să fie deranjat. Dar ca să ajungi într-o lume a bunăstării de tip occidental, n-o pot face decât prin schimbarea stilului de muncă.

- Și cum am putea evita ca unele categorii să se îmbogățească pe căi necinste ca până acum?

- Eu sper că legile vor intra în funcțiune, pentru că aceste legi se votează în Parlament. Prin urmare, noi suntem responsabili de aceste legi. Din nefericire, sunt greu de aplicat în viață datorită faptului că majoritatea nu este obișnuită cu aplicarea acestor legi, dar eu sper că încep, încep, aceste legi vor intra în acțiune. Sfaturi acum, apoi, sunt ușor de dat. Evident că primul pas ar fi trebuit să fie întărirea deținătorilor, a judecătorilor, aplicarea strictă a legilor, ca în care am fi mers mai repede spre sistemul occidental.

- Din păcate, chiar prin aplicarea noilor legi unele sectoare regreseză în loc să progresze; cum apreciați, de pildă, activitatea cercetării științifice românești de astăzi?

- Situația cercetării științifice românești este destul de gravă datorită lipsei de mijloace și pentru că se compară un sistem care n-are suficiente mijloace pentru a ține o asemenea clasă de universități, aparență paraziți, pentru că nu produc imediat. Vizibilitatea științifică a României este destul de joasă. Prin vizibilitate eu înțeleg contribuția lucrărilor științifice în revistele cele mai importante din lume și care se măsoară printr-un coeficient de impact. Adică, dacă ar exista 1000 de reviste într-un domeniu, se pună un coeficient fiecărei reviste în funcție de căte ori a fost citată revista în cele 999 de reviste. În felul acesta, fiecare revistă are un anume coeficient de impact și cercetătorul care publică într-o revistă trebuie să țină seama și de acest coeficient de impact. Evident, se excluză descooperările senzationale. Este vorba numai despre o clasificare medie a cercetării științifice. Asemenea criteriu, în sistemul fizică, eu ca fizician l-am aplicat și este aplicat permanent la toate concursurile. Din nefericire, există o reacție negativă deoarece majoritatea cercetătorilor, îndeosebi cei din științele sociale, n-au avut posibilitatea să publice în asemenea reviste. De aceea și impactul lor asupra lumii contemporane este destul de mic. În momentul de față ne aflăm pe locul 52-53, după Nigeria de pildă. Eu consider că nu este o situație reală,

întelectualitatea română este foarte elevată, însă, din nefericire, nu participă corespunzător la viața mondială. și astăzi, în bună măsură, din lipsă de mijloace. Evident, „fuga creierelor” nu poate fi opriță, deoarece sistemul este deschis. Aproape jumătate de secol de închidere a sistemului a făcut ca acest flux să fie foarte mare la început. Sper ca, până la urmă, condițiile din România să se îmbunătățească sau, cel puțin pentru un număr de cercetători, să fie suficient de înalte pentru ca aceștia să participe mai intens la viața științifică internațională.

- Dată fiind această participare foarte redusă acum, vi se pare firesc ca cercetarea științifică românească să fie diminuată prin desființarea instituțiilor? N-ar trebui că, din punct de vedere, cercetarea să fie și mai intens sprijinită tocmai pentru că trece printr-o perioadă grea?

- Privite din perspectiva modului capitalist, lucrurile se rezolvă prin competiție directă, fără sprijinul statului. Când statul intervine undeva se produc deregulați foarte puternice. Dovadă fiind și băncile, unde datorile au fost suportate de stat, ceea ce a dus economia României la un nivel foarte scăzut. Evident că problema rămâne deschisă. În competiție se află orice produs din lume. A opri acest schimb înseamnă a opri drumul spre capitalism. În orice caz, eu am incredere că poporul român se va adapta la acest sistem de competiție. Cei mai tineri și-au făcut firme, modește, dar dacă am fi avut curajul, de la început, de a face deschidere spre sistemul capitalist, am fi avut și investiții corespunzătoare.

- Se vorbește frecvent despre nevoie retehnologizării la noi, dar creația științifică autohtonă nu este folositoare. De ce? Cum explicați acest paradox?

- Problema este relativ simplă: atât timp cât nu există bani pentru ca industria noastră să se dezvolte, ea n-are nevoie nici de cercetarea respectivă. Ca atare, cercetarea, în special cea industrială, nu mai are scop în sine. Cercetarea fundamentală se dezvoltă, institutiile Academiei, între care cel de Fizică atomică au rezultate remarcabile. Este o consecință a deschiderii sistemului și acesta nu se mai poate închide pentru că atunci calea spre noul sistem de viață ar dispărea.

- Și totuși, tocmai în această etapă de deschidere a sistemului apare următorul paradox: la Salonul inventiilor de la Bruxelles, România obține de fiecare dată un loc de frunte, în schimb numărul brevetelor românești de inventie scade de la un an la altul. De ce pe plan internațional suntem apreciați, iar acasă dăm înapoi?

- Tocmai datorită deschiderii sistemului. Toată lumea vrea acum să intre în circuitul mondial. Știe dinainte că dacă rămâne în circuitul local, n-are nici o șansă de realizare. În plus, directorii întreprinderilor au preferat să cumpere din străinătate, pentru o călătorie personală, decât să utilizeze o inventie românească.

(Continuare în pag. 3)

Debatere publică sub egida Institutului de Sociologie și Opinie Publică din cadrul Fundației „România de Mâine”

Starea nației după zece ani de tranziție. ROMÂNIA ÎNCOTRO?

(Continuare din pag. 2)

- Somajul intelectual, respectiv cel ce afectează absolvenții de liceu și de facultate, definește cam un sfert din totalul somajului românesc; acest fapt nu indică nivelul scăzut de calificare a muncii prestate în România? Iar faptul că se apelează îndeosebi la munca slab calificată n-ar trebui să ne neliniștească?

- Eu cred că este mare nivelul somajului general, nu doar cel al intelectualilor, datorită lipsei investițiilor străine care să permită înființarea de noi întreprinderi. Să știi că și în Occident se întâmplă același lucru. Noile categorii de specializări (informaticieni, specialiști în programare) care fac automatizarea la fabrici, acesteia sunt cei mai apreciați. Deci și acolo este o presiune mare pentru schimbarea meseriei de bază. Fără adaptare – și aici este problema principală, că lumea se adaptează mai greu decât credem – nu se poate ajunge la un nou sistem.

Dar în Franța și în alte țări occidentale dezvoltate, somajul intelectual este mai redus decât la noi, totuși.

- Nu avem voie să comparăm situația unei țări în tranziție cu cea a unei țări tradițional dezvoltate. Noi nu știm cum să procedăm și de aceea se fac și multe greșeli în tranziția de la un sistem centralizat la un sistem în care fiecare să aibă responsabilitate. Plus faptul că majoritatea populației nu-i convine să aibă răspunderea unei probleme precise. Pentru că astfel ar răspunde personal, când, de fapt, îi convine ca altcineva să răspundă în locul ei, după o îndelungată educație în sensul lipsei de răspundere.

Puteam spera că situația se rezolvă o dată cu trecerea timpului?

- Categoric da!

- Sunteți și un distins educator; cum apreciați faptul că analfabetismul revine în actualitate și îa ampliere în țara noastră?

- Eu cred că analfabetismul a reapărut și din cauza faptului că s-a trecut la un sistem de competiție. Înainte, problema s-a rezolvat în mod artificial, în sensul că statul a investit enorm în învățământ, dar acum nu-i mai poate permite să facă acest lucru, când deja 25 la sută din populația României este angajată în procesul de învățământ. Prin urmare, efortul bugetar este foarte mare. Să este greu cu un buget deusteritate.

Dar și în urmă cu zece ani tot un sfert din populația României se află în structurile educative.

- Înainte, această educație era forțată, iar ulterior nu mai era utilizată în viața de toate zilele. Acum, să nu uităm, avem și un învățământ particular, în frecvențarea căruia oamenii sunt mult mai interesați. Eu personal sunt rectorul unei universități private la Bâile Herculane, care are 2 facultăți – Drept și Management – plus câteva colegii universitare pedagogice, despre care pot să vă spun că se dezvoltă foarte bine. Oamenii care vin aici și dintre care nu toți mai sunt la vîrstă școlarizării (unii sunt mai mulți) au un interes deosebit să învețe. Din această cauză sper ca prin colegiile universitare pedagogice – cu specializări într-o limbă străină, în muzică, desen, educație fizică – să se formeze cadrele necesare pentru toată zona turistică de pe Valea Cernei. Deci, în prezent există aproximativ 50 universități de stat și alte 50 universități particulare. Aceste universități particulare nu sunt încă acreditate pentru că trebuie să indeplinească o seamă de condiții extrem de dure, pe care eu cred (probabil sunt subiectiv) că multe dintre cele de stat n-ar putea să le respecte.

- În felul acesta, statul discriește învățământul particular?

- Nu, din acest punct de vedere sunt perfect de acord ca toate criteriile de acreditare și de autorizare să fie exigeante, pentru că întâlnim multe încercări de a înființa școli, facultăți de către persoane fără calificarea necesară, dar aceste criterii ar trebui să fie aplicate uniform la toate facultățile. Dacă se compară învățământul privat cu o facultate care are o vechime de peste un secol, evident că învățământul particular pare mai slab, dar o dată cu trecerea anilor, el se va întări. Să știi de stat, la începutul lor, erau la fel. Să știi că în SUA există o mulțime de universități private faimoase, încât toate ușile îți sunt deschise după ce ai absolvit o astfel de universitate. Eu mă duc deseori la Universitatea din Tennessee care a fost creată cu un mic fond de rulment, dar care acum are 20.000 de studenți și o capacitate financiară care-i permite să cumpere terenuri, să facă investiții foarte serioase. În orice caz, banii acumulării nu se cheltuiesc cu salariile profesorilor, uneori nici pentru echipamente științifice, pentru că fiecare catedră, fiecare facultate trebuie să se descurce cu banii din contribuții anuale ale studentilor.

- Să la Universitatea „Spiru Haret“ de sub egida Fundației „România de Mâine“ se facă asemenea investiții. Profesorii au fost plătiți ca și la stat, nu mai mult, iar restul banilor au fost investiții în dezvoltarea laboratoarelor, bazei materiale și informaționale în genere. Când veți vizita această Universitate – și eu vă invit să faceți – veți vedea marile ei realizări. Dar acum aș dori să vă referiți și la un alt aspect: mi-ai spus că analfabetismul ar putea fi determinant de competiție. Or, competiția stă că, dimpotrivă, stimulează pregătirea înaltă. Să atunci, cum rămâne cu raportul dintre competiție, pregătirea de calitate și somaj?

- Dacă oamenii sunt conștienți de acest fapt și bine. Dar există o categorie întreagă de cetățeni care nu înțeleg că să schimbe sistemul.

- Să atunci, putem admite că există competiție fără sprijinul conștiinței oamenilor? Nu cumva o astfel de competiție, fără suportul conștiinței, se transformă într-un instict primar, într-o lege a junglei?

- Aici vă pot da un exemplu foarte clar. Unul dintre criteriile acreditării de care vorbeam este că peste 50% dintre absolvenți să obțină licență. Unii au terminat facultatea, sunt absolvenți ai universității mele și nu vor să se prezinte la licență. N-am ce să le fac, pentru că nu pot să îl obligați, dar totuși criteriul de 50% cred că este necesar. Pentru că altfel totul devine o afacere.

- Acest absentism este valabil, să zicem, la nivelul învățământului superior, dar analfabetismul se referă la un nivel foarte scăzut. Nu mai cade sub incidența acelorasi principii.

- Învățământul general este gratuit, este plătit de stat. Deci nu poate fi acuzat că ar fi lipsit de finanțare, dar nu toți părții își trimit copiii la școală.

- Din cauză că e gratuit?

- Nu, ci pentru că nu sunt conștienți că vor avea nevoie de educație ori invocă faptul că aşa cum au trăit ei vor trăi și copiii lor. Prin urmare, nu se pune problema că statul nu ar acoperi cheltuielile necesare învățământului primar, gimnazial și.m.d.

- Cred că analfabetismul se explică în primul rând prin starea de mizerie a populației. Dar să admitem că acționează și starea de spirit semnalată de dv. În acest caz,

nu ar trebui o legislație care să-i oblige cu adevărat pe părinți să-și trimită copiii la școală?

- Gândiți-vă că într-un sistem democratic este aproape imposibil să iau copilul cuiva și să-l duc la școală.

- Vai de mine, dar nu-l ducem la pușcărie, domnule academician, îl ducem doar la școală. Viitorul unei țări, al unui neam poate fi conceput în condițiile analfabetismului?

- Astă dovedește că dv. aji rămas în urmă, cu influențe comuniste.

- A milita pentru generализarea științei de carte, pentru ridicarea ei la un nivel calitativ căt mai înalt pentru întreaga populație românească reprezentată, oare, o „șeschă comunistă”? Dacă-i așa, stimă domnule academician, dată-mi voie să cred că este o onoare să fiu comunist.

- În SUA, fiecare student, fiecare om trebuie să învețe mai întâi să aibă inițiativă. Nu trebuie să fie dus de mână către un scop anume, ci el trebuie să conștientizeze acest scop.

- Să cum ar putea cineva să se ridice la o asemenea conștientizare fără știință de carte, de vreme ce alfabetizarea este condiția minimă a existenței conștiente?

- Eu dacă îl iau de guler și-l duc la școală, elementul lui de interes rămâne zero; dacă eu fac un sistem competitiv, trec prin el cei în stare să treacă. Eu cred că importanță este calitatea acestora, valoarea lor educațională, încât nu se pune problema eliminării acestor mituri. Cum mă combată în această privință?

- În primul rând că nu vă combat, ci chiar vă susțin. Evident că trebuie să existe mituri, dar să existe și persoane care să poată reprezenta un mit. Or, clasa noastră politică de azi...

- Eu nu mă refer la clasa politică de azi, ci la personalitățile istoriei noastre, la miturile ei rodnice, care ne întrețin conștiința națională, dar care unele manuale de istorie, la modă azi, le neagă.

- Nu sunt de acord cu demitingerea personalităților noastre istorice, fiecare națiune își are miturile sale. Evident, trăim într-o epocă de unificare a Europei și această tendință, după ce Cominternul a încercat să desfășoare România ca națiune, comportă și unele riscuri. Personal, sunt uimit de căte mari personalități avem astăzi în România, chiar dacă nu sunt cunoscute toate. Dar uități-vă, după huiduielile de la Alba Iulia, nimeni nu contestă unitatea țării, pentru că suntem cu adevărat o națiune. Sunt, de asemenea, uimiti de unitatea limbii române. Dacă luăm Anglia drept comparație, acolo aproape fiecare regiune are alt dialect. Noi suntem o națiune unitară, un stat național unitar, cum scrie și în Constituție, idee pe care eu am apărat-o de fiecare dată.

- Cum se face că azi avem de-a face cu aceleși tendințe ale cominternismului?

- Nu este un cominternism, ci o necesitate economică a țărilor occidentale să se unească și asta implică lipsa granajelor, cum este cauză între Franța și Germania. Dar, totuși, diferența între ele este evidentă. Dacă Europa nu se unește, nu poate fi pietă SUA, Japoniei sau Chinei. De aceea zicem că problema care se pone este mai mult de natură economică, nu de natură spirituală. În fizică, de exemplu, s-a terminat cu cercetările de tip național. Noi toți suntem atașați la niște cercetări internaționale. Cine nu reușește aici...

- Sigur, fizica este o disciplină internațională, ca să zicem așa, dar în domeniul istoriei românilor, niciieri în altă parte nu vor putea fi făcute studii mai temeinice decât la București, decât în România. Să atunci, de unde această tendință cominternistă de a nega valorile

nationale din istoria românilor?

- Ei, nu uită că toată lumea s-a referit la un singur manual de istorie. De ce să ne referim doar la acest manual? Acesta este un manual slab. Dar în încercarea de diversificare, de a nu mai avea doar manual unic, este oarecum normal să se creeze și manuale proaste. Dacă ministrul Andrei Marga ar fi recunoscut că acesta este un manual prost, totul era în regulă. Dar el nu a acceptat acest lucru. El trebuia să-i pună pe autori la muncă și totul era în regulă. Important este că acum copiii vor putea învăța după manuale diferite. Evident că spiritul critic modern nu mai cere foarte multe detaliu. Să evident că manualul respectiv deformează istoria, dar el nu reprezintă criteriu esențial al reformei învățământului care este remarcabilă. Gândiți-vă numai la faptul că avem peste 50 de universități de stat, plus foarte multe particulare, față de cele cîteva existente înainte de 1989.

- Acum să vă răspund și eu la întrebarea dv., de ce să ne referim la acest manual de istoria românilor și nu la celelalte 4: pentru că tocmai cel de-al 5-lea manual, apărut la Editura Sigma, este folosit în toate școlile din țară unde predau profesori de etnie maghiară (mulți profesori de limba și literatura română și de istorie sunt de naționalitate maghiară în județele aflate sub dictatura udomeristă). De ce Ungaria și de ce UDMR își cultivă, cu atâtă intoleranță pentru alții, valorile istoriei ungurești, iar noi suntem obligați să anulăm valorile istoriei noastre naționale? Mă adresez astfel dv. sănătățile că ați fost printre primii care, în Parlament, ați sesizat această amenințare și ați luat atitudine împotriva ei.

- Problema pe care am pus-o eu și pe care o repet este problema națională. Noi suntem un stat național, nu suntem și nu putem fi un stat federal. Prin urmare, existența unei facultăți sau universități de stat cu predare exclusiv maghiară contravine Constituției, dar, în orice caz, eu nu sunt antimaghiar, iar această problemă eu o consider rezolvată prin structura universitară multiculturală.

- Asemenea tendințe, sub masă demitingării, nu sunt nevinovate, ci subminează statul național unitar român prin cultivarea ideii de federalizare. Există indivizi care acționează în acest sens inclusiv prin Internet.

- Să știi că asemenea indivizi nu reprezintă pe nimic. Dar într-un sistem deschis trebuie să dai voie oricui să facă ce vrea, numai să nu incalce legea.

- Dar propaganda în favoarea federalizării nu este o încărcare a legii din moment ce Constituția țării consacré România ca stat național unitar?

- Fiecare are voie să susțină orice inegalități.

- Dar nu prin încărcarea legii, după cum amintesc.

- Da, dar nebunii există peste tot.

- Păi dacă sunt nebuni, să-i „invităm“ la balamuc.

- Ei, nu este chiar atât de simplu. Important este că în România nu se va putea face niciodată federalizare. Eu sunt optimist, cred în renășterea noastră, inclusiv economică. Eu cred în destinul României. Avem 2000 de ani și vom exista în totdeauna, avem și vom avea inalte personalități, și la noi se poate trăi, chiar dacă mai modest decât în Occident. România va rămâne o națiune unitară într-o Europă unită pentru că nivelul cultural din România este mai ridicat decât într-o țară occidentală.

- Vă mulțumesc pentru conștientizarea de astăzi și vă urez succes în întreaga dv. activitate.

150 DE ANI DE LA NASTEREA

Moștenirea Eminescu

Moto: „Ce să vă spun: Iubesc acest popor, bun, blând, omenos, pe spatele căruia diplomații croiese charte și rezbele, zugrăvesc împărății despre care lui nici prin gând nu-i trece, iubesc acest popor care servește de catalici tuturor acelora ce se înalță la putere – popor nenorocit care găsește sub măreția tuturor palatelor de gheăță ce i le aşezăm pe umeri”.

(Mihai Eminescu)

Prof.univ.dr. Ion Dodu BĂLAN

Eminescu – „acest Dante valah”, cum l-a numit poetul Aron Cotruș, dar etichetat de vrăjitoarea culturii roenane drept „poet feudal” și „reacționar” – și-a iubit neamul cu inimă-i generoasă și mintea-i genială. El a ars ca o torță, luminând cu lumina geniuului său portretul etnopsihologic al neamului său pe întortocheatele cărări ale istoriei. L-a venerat istoria, i-a prezentat munca producătoare de bunuri materiale și de valori spirituale; i-a cunoscut nemijlocit sufletul încărcat de doruri, creația artistică, colindând satele pentru a o culege și a o fructifica în propria-i creație, de la teme, personaje, limbă, până la fermecătoarele figurii de stil și ingenioasele structuri prozodice. Poezia eminesciană și-a extras seva din creația populară, ca un arbore din revineala pământului. Eminescu a trăit folclorul în multiplele lui manifestări, precum un om de la țară. L-a cunoscut în mediul său firesc, în lumea satului, în viața cotidiană, la șezători și la ciorbănie de la stâne, din toate provinciile românești. Genialul poet s-a apropiat de folclor – îndeosebi de speciile lirice – ca de un mod specific de existență al țărănuilui român pentru care (ne informează Iacob Negruzzii) „avea o milă nesfârșită”. Eminescu a cunoscut folclorul ca pe o realitate vie, funcțională, nu ca pe o piesă de muzeu și de bibliotecă, trimisă din vremuri de demult, ca o ilustrație din vremuri apuse. El l-a apreciat nu numai pentru valoarea lui estetică întrinsecă, ci pentru că „era produsul poporului român”, ne spune colegul său de la Jurnalul, Gh. Panu.

Eminescu era revoltat și îndurerat că „pe deasupra poporului nostru s-a superpus o pătură străină fără tradiții, fără patrie hotărăță, fără naționalitate hotărăță, care ne-a escamotat lucrul cel mai scump pe care un popor îl are: simțul său istoric, simțul de dezvoltare continuativă și organică, acel simț pentru care în fiecare an avem o zi mare: Moșii”.

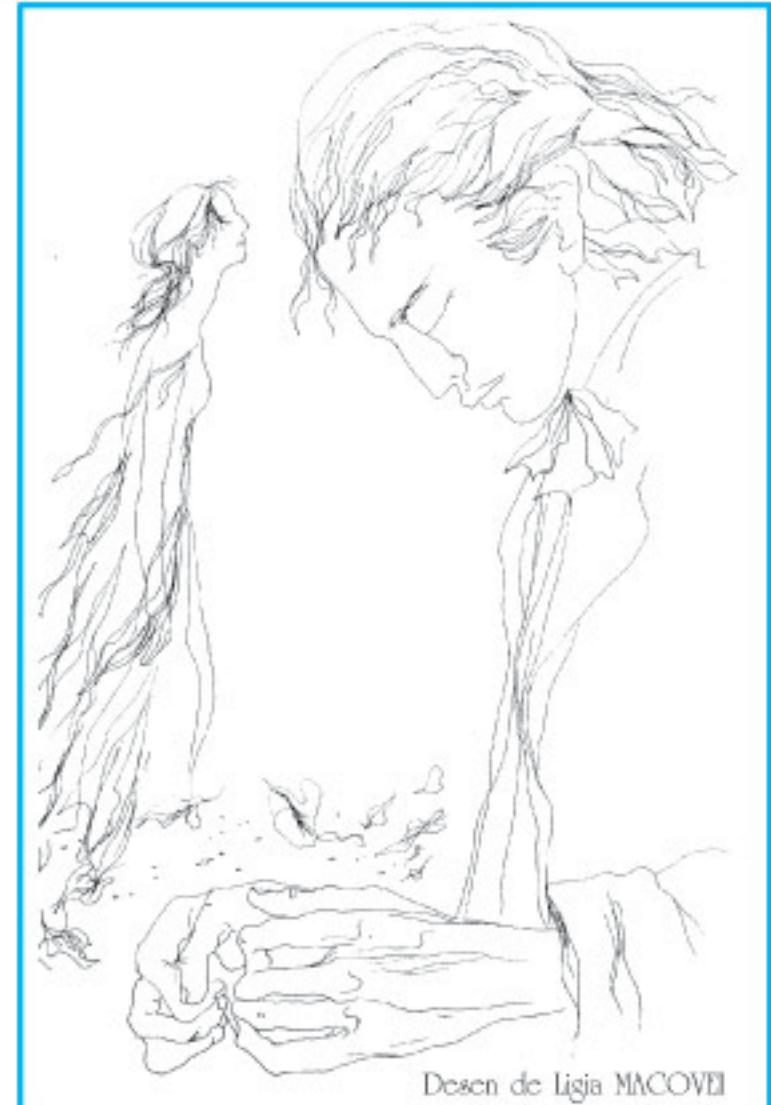
Moșii patres, moșii-patria, cu orânduielile lor bune și drepte, cu limba lor sporică și bogată, cu moștenirea lor intelectuală și socială întemeiată pe o mare epocă eroică și pe o dezvoltare normală și sănătoasă, îată ceea ce nu mai avem și de aceea civilizația Carădalelor seamănă cu cea adevărată precum ar seamă o servitoare a venerei vulgi-voge c-o împărăteasă”. Prin cultivarea folclorului, Eminescu apără identitatea spirituală a neamului cu toate valorile ei întrinseci și diverse. El n-a fost un simplu folclorist. El a gândit destinul istoric al neamului prin prisma geniuului creator al acestuia.

Eminescu, conștient de genial creator al neamului său, exprimat în variantele categoriei folclorice, de hărnicia și inteligența acestuia, l-a apărat ca nimic altul. În folclor, el a descris folclorul românului, portretul său etnopsihologic, trecutul zbuciumat al acestuia și viitorul său, clădit prin munca țărănuilui corect

depuțări, cel ce-a zis prima dată doinei doină și dorului dor, lăsându-și sufletul să se legene în iambă și trohei nemuritori. Ca și Alecsandri, numit de Hasdeu „Columbul poeziei noastre populare”, Eminescu a descoperit zâcămintele folclorice mai valoroase decât aurul, a salvat, cu un rar devotament, creația anonimului popular, ferind-o să nu se risipească din frunză și fluier în cele patru vânturi, precum cântecul păsărilor. Ceea ce a cules Eminescu în sute de pagini de manuscris a fost publicat de lungul vremii de critici și istorici literari Ilarie Chendi, Dumitru Murărașu, P.Panaiteanu Perpessicius și alții. Am bucuria că, deși folclorul nu se mai studiază în Facultăți, nu mai avea loc în manualele școlare de texte slujăginoase, staliniste, fiind sociotip pernicios, mistic și sămânță de naționalism, am fost primul, după 1944, care a publicat o selecție din culegerea de poezii populare a lui Eminescu, subliniind rolul folclorului în evoluția poeziei românești, de la *Psalmul* lui Dosoftei în ceea ce ei au românește, ca substanță, mesaj, imagini și poezie, și până în anul de grăzie 1954. Firește, aceasta în funcție de temperamentul artistic, gustul estetic și personalitatea fiecăruia. Căci fără să exclude din preocupările lor alte categorii folclorice, fiecare dintre creatorii reprezentativi pentru evoluția liricii naționale s-a apropiat cu predilecție de o anumită specie folclorică. Anton Pann a fost solicitat de creația sapientială, nemurită în *Povestea vorbei*, dar și de cântecul de lume, ca poeziile Văcărești; Vasile Alecsandri a îndrăgit mai ales baladescul; Eminescu s-a operit asupra speciilor lirice: doina, cântecul de jale și de dor; Cojocul a receptat folclorul, și ca el și Goga, din interior, în cadrul unui complex etnografic, folosindu-i funcțiile directe în oglindirea diferitelor împrejurări din viața țărănuilui, de la leagăn, până la mormânt. Arghezi oprește pentru sine din moștenirea folclorică specii ca *descântecul*, *blestemul*, *ghicitoare*, *jocurile de copii*; Blaga cultivă *miturile străvechi* și spre sfârșitul vieții *dorul-dor* din Doina; Ion Barbu, poezia despre copii și copilărie (*După meci*); Ion Pillat, Adrian Maniu și Vasile Voiculescu captează în demersul liric: credințele superstițioase, personaje supranaturale etc.etc.

Eminescu a reprezentat o școală de atitudine creațoare pentru autenticii poeți români, fiindcă au fost destui și din aceia care, punând frunza verde în primul vers al poeziei și imitând necreator folclorul, au maculat peisajul liricii românești.

Născut într-un mediu în care răsunau buciumul cu jale și dulcele corn, „doină, ghicitorii, eresuri”, ce i-au fermecat copilită, Eminescu se va dezvolta într-un climat ideologic romantic, foarte favorabil folclorului, atât în Germania, cât și în țară. L-au fost familiare ideile lui Herder și ale scolii romantice germane, precum și ideile *Daciei literare* a lui Kogălniceanu și ale lui Nicolae Bălcescu, Gh. Bariț și Simion Bărnuțiu. De asemenea, a cunoscut grija unor ziare și reviste pentru creația folclorică, precum *Gazeta de Transilvania* și suplimentul ei literar: *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, *Familia* lui Iosif Vulcan, în care debutase și a primit numele Eminescu, *Columna lui Traian* a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu. Viața lui nestatornică l-a purtat pe meleagurile tuturor provinciilor românești de unde a străns cântece și materiale

Desen de Ligia MACOVEI

folcloristice, o dată cu proverbe, vorbe de tâlc, expresii poetice ale limbii vorbite. Așa a procedat în drumul spre Blaj, în turneele cu felurite trupe de teatru, ca revizor școlar, ca membru al cercului literar *Oriental*. Nu putem ignora nici prietenia exemplară cu Ioan Slavici și Ion Creangă a căror operă își are originile în creația populară, într-o mare măsură.

Fără a insista, vom reaminti că geniul eminescian constă, între altele, și în uimitoarea capacitate de a transfigura prin filtrul propriei conștiințe artistice o valoare folclorică într-o creație cultă de maximă originalitate, printr-un proces deosebit de interesant. Cred, de pildă, și am demonstrat-o într-un studiu special, că în cadrul unui atare proces de metamorfoză a valorilor folclorice a fost creată celebră metaforă din strofa:

*Reverse dulci scântei
A-tot-știutoarea (s.n.)
Deasupra-mi crengi de tei
Să-si scutire floarea.*

(*Mai am un singur dor*)

Metafora aceasta e rodul prelucrării uneor credințe populare despre lună, întâlnite în numărătate cântece. (Luna, ca la Goga, e o stea vicleană, care vede tot, știe tot). Alteori, Eminescu împrumută creator din folclor o anumită muzicalitate specifică. Așa e acel sfâșietor, antologic plânsul al fetei din *Călin Nebunul*:

*Greerug ce cănji la lună
Când pădurea sună,
Cum nu ști ce am în mine,
Greere strâbne ?*

Nu e spațiu și nici locul aici pentru subtilități și analize de amânat, dar merită să amintim, în ceea mai lăpide și simplă poezie eminesciană, un procedeu stilistic cu o excepțională funcție estetică, oferit genialului poet din anonimul popular. E vorba de *numai* emfatic, cu rol de a sugera izolarea părții de întreg, din *Pe aceeași ulicioară*. Iată câteva exemple din miiile prezente în lirica populară:

*Toată lumea-i dintr-un neam
Numai eu pe nimeni n-am.*

X X X
*La toți le-o cântat cucul,
Numai mie porumbul.*

X X X
*Toată lumea-mi zice hoț,
Numai mândru-mi zice soț.
Acest cuvânt are rolul de a izola singularitatea unei situații. De el se folosește Eminescu când scrie, vrând să izoleze și să sublinieze nestatornicia ființei iubite și statomicia lui integrată statomicie elementelor naturii:*

*Pe aceeași ulicioară
Bate lună în fereștri
Numai (s.n.) tu de după gratii
Vecinic nu te mai ivesți.
Și aceeași pomă în floare
Crengi întind peste zăplaz
Numai zilele trecute
Nu le fac să fie azi.
Altul este al tău suflet
Altii-s ochii tăi acum
Numai eu rămas același
Băt mereu același drum.*

Câtă dreptate avea Eminescu atunci când se mărturisea ca fiind total al acestui popor, al acelei țărănimii modeste și tăcute care a creat un folclor de o excepțională valoare, un folclor veșnic viu, căci așa cum observa renumitul critic de artă francez Henri Focillon, „il ne survit pas, il vit encore”. Că și folclorul, ca și poporul din care s-a ridicat („Dumnezeul geniuului m-a sorbit din popor, cum soarbe soarele un nor din marea de amar“). Eminescu e viu, trăiește în inimile românilor, sfidând pe toți cărcotașii și netrebniții care, având oglinda ochilor păță de obraznicia muștelor, îl văd urât, fără valoare, cum Luceafărul poeziei românești n-a fost niciodată.

Acum, la 150 de ani de la nașterea lui, despre Eminescu, care n-a fost numai poetul țărănimii, ci și al românilor, intreg, „de la Nistrul, până la Tisa”, am putea spune, ca Saurin în versurile de pe bustul lui Molière de la Academia franceză:

*Nimic nu-i lipsește gloriei sale.
El lipsea, însă, gloriei noastre.*

POETULUI NOSTRU NAȚIONAL

Opera lui Eminescu în universul spiritualității românești

Valeriu RÂPEANU

Vom trăi un an sub semnul lui Eminescu. Cei 150 de ani căji au trecut de la nașterea lui vor fi prilejul unor manifestări științifice, a unor spectacole omagiale, a unor tipărituri din opera lui. Să sperăm că nu vor fi de circumstanță și că ele vor reuni într-un spirit de largă înțelegere toate forțele creațoare ale țării. Să sperăm că tot ceea ce se va spune, ceea ce se va scrie acum va reprezenta o nouă etapă a înțelegerei vieții și operei poetului național.

Când în 1889, Titu Maiorescu își începea studiul *Eminescu și poezile lui*, piesă cardinală pentru definirea gândirii sale critice cu memorabila propoziție: „Tânără generație română se află astăzi sub influența operei poetice a lui Eminescu”, reflecta o realitate literară care nu avea să rămână, cum de altfel nici nu rămăse, în limitele domeniului liric, ci cuprindea în valuri succesive structurile sensibile, psihologice, morale, atitudinii sociale, politice și naționale.

Invers proporțională cu secțiunea de timp a prezenței sale în viața publică și spirituală, cu opera tipărită în timpul vieții, cu ritmul descoperirii a ceea ce a rămas în manuscris și al repunerii în circulație a ceea ce fusese tipărit doar în pagină de ziar – influența lui Mihai Eminescu n-a avut margini și n-a cunoscut zăgăzuri în timp. Trei ani trecuseră de la moartea sa, ce sfârșea o viață băntuită de tragedii și punea capăt unei suferințe atroce care degrada mintea și trupul, ca și de la publicarea studiului semnat de Titu Maiorescu, și în viața literaturii române dezbaterea

a ceea ce înseamnă prezența lui Eminescu, și mai ales influența lui, avea să cunoască două momente cardinale. Unul reprezenta reacția celui care cumula calitatea de prieten devotat al omului, de admirator fără margini al poeziei acestuia, într-o ascemenea măsură încât propria creație a devenit sinonim cu ideea de epigonism eminescian. L-am numit pe Alexandru Vlahuță. Celălalt apartinea lui de N. Iorga, impetuos copil minună și teribil al criticii românești din acea vreme, care uimise, stârnind admiratie unora și nemulțumire altora, prin vastitatea cunoștințelor sale și frachetea nedismulată de nici un considerent a opinioilor sale. E drept, atât conferința lui Alexandru Vlahuță *Curentul Eminescu*, cât și articolul lui N. Iorga *Două critice* pot fi considerate o reacție la studiul de tristă memorie apărut la Blaj, dar fiecare în parte și ambele laolaltă reprezentă un document semnificativ pentru a delimita natura acestor influențe care nu a fost sinonimă cu sentimente pioase pe care le inspiră moartea tragică a oricărui creator aflat la vîrstă maturității. Alexandru Vlahuță circumscrise, ca de altfel și Titu Maiorescu, aria eminescianismului la sferă literară: „Eminescu exercită asupra tinerimii noastre o influență aproape fascinantă și acei cari vor face mai târziu istoria literaturii de azi vor vedea mai limpede în ce relief de creator se ridică figura lui Eminescu și căt de adânci sunt urmele pe care le-a lăsat vigurosul său talent în viața limbii românești”. N. Iorga, într-o din acele

moștenit din mai multe puncte de vedere: de la cei care și-au apropiat opera, începând cu formulele cele mai lesnicioase, cum sunt romanjele, până la cunoașterea ei pe calea lecturii textelor și a exgezelor. Toate acestea intercondiționându-se, influențându-se și explicându-se. Toate creând noțiunea atât de complexă a unui Eminescu azi care vine spre noi cu numeroase și tiranice semnificații. Eminescu azi nu-i un Eminescu a cărui imagine să fi fost filtrată de la început și integral de noi cei de astăzi. Sensibilitatea publică, sensibilitate care nu este și nu poate fi omogenă, care nu poate acționa simultan la nivelul optim de percepție, a moștenit un anume mod de receptare a lui Eminescu pe căi ce nu duc totdeauna către esența operei lui. E drept, față de trecut acest mod de a-l înțelege, care se situa în zonele para și infra literare, este mult diminuat de circulația operei și de calitatea exgezelor. Eminescu a devenit o permanență a actualului editorial, prin ediții de largă popularitate care au îmbrățișat toate domeniile scrierii său: poezie antumă, postumă, proză, teatru, traduceri, articole despre literatură și publicistica sa politică. Cititorul de obicei are încă de pe bâncile școlii posibilitatea să îl perceapă pe Eminescu într-un larg tur de orizont în toate domeniile plurivalente sale manifestări.

Din ce în ce mai mult, și astăzi chiar de la începutul secolului nostru, nu școala poetică eminesciană ca atare interesa, ci semnificația operei și vieții sale, și aceasta mai ales pe măsură ce manuscrisele și publicistica sa nu rămân numai în paginile ziarelor unde fusese tipărită întâia oară. Concludent pentru această schimbare de optică este articoului lui N. Iorga publicat la sfârșitul anului 1903 în paginile *„Sânmărtorului”*: *Eminescu și generația de azi*. De data aceasta, poezia antumă, sau mai precis cea care era indeobște cunoscută, trece pe un plan secund, relevantă fiind „articolele poetului”, „scrierile ale lui pierdute prin ziare”, „sumă de caiete, în care se cuprind poezie și proza pe care nu le-a tipărit”. Toate acestea recompon un alt portret al lui Eminescu care era numai un „mare cetitor”, dar „și un mare comunicativ, un foarte hamic scriitor”, „înțe setoasă de a și, suflet doritor de a împărtăși altora, inima revărsându-se în bunătate, ochi puternici țintind neconținut idealul”.

Astfel, Eminescu devinea din ce în ce mai mult un ideal etic, un prototip, o prezență perenă cu valori semnificative, trecând dincolo de domeniul actualului poetic propriu-zis.

Eminescu și-a răsfrânt prezența pretutindeni și în tot timpul existenței noastre.

De aceea *Eminescu azi* conține atâtea sensuri și semnificații. Mai întâi – așa cum spunem – este un Eminescu

Desen de Ligia MACOVEI

moștenit din mai multe puncte de vedere: de la cei care și-au apropiat opera, începând cu formulele cele mai lesnicioase, cum sunt romanjele, până la cunoașterea ei pe calea lecturii textelor și a exgezelor. Toate acestea intercondiționându-se, influențându-se și explicându-se. Toate creând noțiunea atât de complexă a unui Eminescu azi care vine spre noi cu numeroase și tiranice semnificații. Eminescu azi nu-i un Eminescu a cărui imagine să fi fost filtrată de la început și integral de noi cei de astăzi. Sensibilitatea publică, sensibilitate care nu este și nu poate fi omogenă, care nu poate acționa simultan la nivelul optim de percepție, a moștenit un anume mod de receptare a lui Eminescu pe căi ce nu duc totdeauna către esența operei lui. E drept, față de trecut acest mod de a-l înțelege, care se situa în zonele para și infra literare, este mult diminuat de circulația operei și de calitatea exgezelor. Eminescu a devenit o permanență a actualului editorial, prin ediții de largă popularitate care au îmbrățișat toate domeniile scrierii său: poezie antumă, postumă, proză, teatru, traduceri, articole despre literatură și publicistica sa politică. Cititorul de obicei are încă de pe bâncile școlii posibilitatea să îl perceapă pe Eminescu într-un larg tur de orizont în toate domeniile plurivalente sale manifestări.

Și iarăși vom spune că parcurgerea unui mai mare număr de file din ceea ce a scris el nu reprezintă pentru marea masă a cititorului un scop în sine, o finalitate pe care el să o aibă în vedere, ci posibilitatea pe care o are în atari împrejurări de a se apropia de adevărul ființei sale, de a-l percepe în afara clișeelor și locurilor comune, de a-l situa la dimensiunile lui artistice și morale care îl creează statul unic în cultura noastră. Tipărirea operei sale în ediția de referință începută de Perpessicius nu mai este astăzi un deziderat ca în urmă cu nu prea multe decenii, ci o realitate a vieții noastre culturale.

Mai mult, primele sase volume au fost retipărite în ultimul deceniu. Îar opera lui publicistică, anatemizată timp de patru decenii, având o circulație restrânsă și fragmentară, este astăzi tipărită.

Spre care năzuim cu toții neconținut, spre care vor năzuîi cei de mâine, cei dimtoideauna.

Desen de Ligia MACOVEI

Eminescu – patosul istoriei

„Eminescu stăpânea cu desăvârșire cunoștința trecutului românesc și era perfect inițiat în istoria universală; nimic din generația lui n-a avut în acest grad instinctul adevăratul înțeles al istoriei, la nimic el nu s-a prefăcut ca la dânsul într-un element permanent și determinant al întregii lui judecăți”

Nicolae Iorga

Prof. univ. dr. Damian HUREZEANU

Prin structura gândirii și a vizuii sale – organic romantică – Eminescu a fost împins inexorabil spre nevoie de a cunoaște trecutul și de a deschide în el înțelesuri care să-i certifice această viziune, să-i dea consistență, să-o facă plauzibilă. În alti termeni, forța vizuii sale găsește o intrupare cu atât mai captivantă și impunătoare cu cât ea nu beneficia doar de strălucirea expresiei poetice, dar și de materia culturală pe care o stăpânește, de gradul de înțelegere și de conceptualizare a mesajelor culturii sublimate poetic funcție de sensibilitatea, de capacitatea intuitivă și expresivă a geniu lui creator.

Îată câteva considerente care leagă, în opinia noastră, creația poetică a lui Eminescu cu excepționalul său interes pentru materia istoriei.

Dincolo de poezie, întregul câmp al activității sale literare și culturale și întreaga sa operă jurnalistică de mare complexitate intelectuală se află în plan teoretic-doctrinar sub semnul

ideii dezvoltării formelor istoriei ca organism unitare și a evoluției lor pe temeiul unei mișcări lăuntrice ale cărei impulsuri se desfășoară din adâncuri, purtând cu ele substanța procesualității ulterioare, prefigurând traiectul fazelor viitoare care își modelează individualitatea potrivit mesajelor din adâncuri ale structurilor de viață preexistente.

Din acest nucleu iradian al percepției sale istorice pornește un fascicul bogat de concepții filosofico-teoretice menite să-o facă inteligibilă. Ajutat de solidă sa cultură filosofică și de apetența pentru ideile generale, fiind mereu în contact cu fluxul marilor idei ale timpului său și cu o serie de demersuri novatoare în sfera cunoașterii societății, Mihai Eminescu a lăsat istoriografiei de factură romantică și organică de la noi cea mai bogată serie de concepții de care a dispus aceasta până la Nicolae Iorga: *principiile civilizațiilor*, ca element structuator al

valorilor, idealurilor și tensiunilor pe care le îmbrățișă toate manifestările lor de viață – politice, sociale, culturale – geniul sau spiritul poporului desemnând zestrea sa sufletească (rezultat al întregii istorii și al existenței sale); *simbolul istoric*, (trimitând mai ales la capacitatea de a percepe durata și continuitatea, de a decifra ce este propriu unui organism social-economic); *psihologia popoarelor* îndemnând la valorificarea elementelor de viață psihică, a stărilor de spirit în deschiderea mișcării istorice etc.

Toate aceste concepții se regăsesc în serisul lui Eminescu fie în plasma considerațiilor sale cu caracter general asupra istoriei, fie în materia expunerii situației, faptelor, vieții politice și sociale a popoarelor, în special a poporului român.

Viziunea teoretică și doctrinară a lui Eminescu nu ar fi dobândit atâtă profunzime și atât relief dacă poetul n-ar fi realizat un extraordinar efort de informare și documentare istoriografică și nu ar fi pus în mișcare cunoștințele sale fie pentru a sublima în artă idei de ordin general sau tablourile unor reprezentări istorice, fie pentru a emite enunțuri și judecăți asupra istoriei și cunoașterii ei, fie pentru a se exprima, a face aprecieri și mențiuni concrete asupra unui noian de evenimente, fapte și oameni, de cărți de istorie, de figuri și momente din trecut, în special al celui românesc. Mai mult, chiar

fenomenele curente din publicistica să degajă, pe lângă magna fierbințe a zilei trăite imediat și o anumită elevație istorică intrucât poetul era nu numai un cronicar al zilei, ci și un gânditor asupra sensurilor mai generale care indicau substratul faptelor concrete și înscrierea lor în seri istorico-politice mai vaste.

In lumina celor sumar schițate mai sus vom înțelege poate mai ușor cum de ne întâlnim cu un Eminescu împătmînit de lectura documentelor și scrierilor istorice de la seria istoricilor din antichitate la mariile colecții documentare publicate chiar în timpul șederii sale la Berlin de vestitul învățăt Theodor Mommsen – Corpus inscriptionum latinarum (vol. I, 1863) și Corpus inscriptionum Asiae provinciarum Europae, Graecorum, Illyrici, Latinae, Berolini (Berlin), 1873, și de la umaniștii polonezi la marii cronicari români, iar de aici la cronografele secolului al XVIII-lea sau la istorică contemporană cu el.

G. Călinescu arăta în exgeza sa despre Eminescu cum poetul facea în manuscrise mențiuni la Herodot, Strabo și Ptolemeu, cum consulta operele scriitorilor latini – Marcus Porcius Cato, Sallustius, Titus Livius, Tacitus. Din colecțiile lui Mommsen își extragea „cu bună caligrafie date privitoare la Dacia”, din Eutropius și Jordanes, din Dio Cassinus și Dio Chrysostomus etc. Același interes pentru istoria noastră veche, daco-română, îl vedea și în extrasul din Flavius Vopiscus privind așa-zisa retragere aureliană. În însemnările sale Eminescu se oprește la relatările lui Priscus, ambasadorul bizantin la Curtea regelui Attila (448) asupra obiceiurilor și rânduielilor de acolo și face trimiteri la Salvianus „preot din Marsilia, născut în 390 dintr-o familie galică”.

Eminescu s-a putut folosi și de realizările istoriografiei germane în editarea cronicilor bizantini. În manuscrise face mențiuni la Kedrenos, și Choniates, la Giorgius Pachymeres „istoricul de curte al întării paleolog Mihail”, la istoricul bizantin Chalkokondilas (sec. al XV-lea).

Marea lui pasiune au fost însă cronicarii români, vechile hrisoave și cronografe. La Viena, arăta un prieten al lui Eminescu, „masa sa era plină de cărți românești și nemțești” între cele dintâi remarcându-se „scrierile vechilor cronicari”. Pasiunea poetului pentru cărțile vechi transpare într-o scrisoare din 15 octombrie 1877 către Titu Maiorescu, trimisă în pragul plecării poetului de la Iași la București. „Am adunat multe vechiuri, manuscrise și părtării vechi românești, pe care le-aș lăua bucuros cu mine”.

Eminescu a parcurs scrierile învățătorilor Școlii ardeleni, a beneficiat de ediții de cronică și letopisete publicate de Mihail Kogălniceanu sau Cronicile muntești publicate în „Magazin istoric pentru Dacia”.

Atât nevoia de a contemplare a „aventurii umane”, cât și setea imaginativă l-au dus spre miracolul mongolic, spre lumea califatelor arabe și, bineîntele, spre impetuosa „creștere” și lunga și epuizanta „descreștere” a Imperiului otoman. Celebrul vis al lui Baiazid din *Scrisoarea III* este preluat de poet din cunoscuta operă a lui Joseph Hammer-Purgstall, *Geschichte des Osmanischen Reiches*. Nu mai puțin

magnifica scenă a bătrânei de la Rovine atestă cunoașterea cronică lui Mihai Moza (1620) publicată de Hasdeu în *Cuvinte den bătrâni* (1878).

Eminescu a citit pe istoricii români și a avut legături cu istorici din generația lui, preținând în mod deosebit pe Bogdan Petriceicu Hasdeu pentru știință și filologie multumind căreia putea să întreprindă analiza critică, în special a izvoarelor din *Imbold* slave, și pentru capacitatea sa intuitivă.

Eminescu a participat activ în 1878 la traducerea cărții lui Eudoxiu Hurmuzaki, *Fragmente zur Geschichte der Rumänen* (vol. I) și a cunoscut documentele strânse de acestea în arhivele vieneze, documente care aveau să stea la temelia vestitei colecții de documente Hurmuzaki.

Dintre cărțile de istorie recenzate de Eminescu se cuvine remarcată recenzia la *Romanii supt Mihai Voievod Viteazul* a lui Nicolae Bălcescu apărută pentru prima dată integral la 1878 în ediția pregătită de Alexandru Odobescu. „Se știe neobositul zel cu care acest bărbat plin de inimă și înzestrat de natură c-o minte pătrunzătoare și c-o fanterie energetică, au lucrat la istoria lui Mihai Vodă. Din sute de cărți și documente el a cules, c-o adevarată avarijsie pentru gloria nației românești, toate colorii de relații și notițe, cu care apoi a zugrăvit acea icoană măreșă din care figura voievodului românesc ies în proseniu, vitejească și mândră, vrednică de a se cobori din strălucita viață a Basarabilor”.

Pe suportul acestor vaste cunoștințe de surse și informații documentare Eminescu a lăsat aprecieri pătrunzătoare asupra unor epoci, și a unor vizionari ai trecutului. L-a interesat în principal figura lui Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Matei Basarab. A descifrat în termeni de similitudine izbitoare cu Nicolae Iorga, „vremurile bătrâne” ale feudalismului românesc, întocmirile cimentate de datină și de sentimentul de comuniune socială, capacitatea înaintașilor de a face istorie și de-a propune o individualitate a vieții românilor, puternic și viu conțurată.

Pentru Eminescu a constituit un punct fascinant de atracție geneza poporului român. În poezie – *Memento mori* – el a fixat momentul într-un cadru fabulos; istoria se cufundă în legendă, dobândind dimensiunea durată veșnice. Ideea „dacică” este strâns legată de vizuirea sa poetică, dar el a punctat și în publicistică valoarea dacismului în plămădirea românilor, a atrăs atenția asupra nevoii de a valorifica momentul dacic și iradierile sale în punctul de pornire a devenirii românești.

Așadar, opera și preocupările lui Eminescu, formăția intelectuală și cultura sa relevă un interes excepțional pentru istorie. Structura internă a vizuii sale este revelatoare rezultând că explică tensiunea deosebită pentru domeniul. Eminescu a trăit intens istoria, cu inimă și cu cugetul, a căutat să îndrăznească sensurile.

Este pentru el mai mult decât o dorință de cunoaștere; i-a dat și un sens activ, de sensibilizare a conștiințelor în jurul unor mari probleme ale vieții poporului român. Și era, dincolo de orice, o adâncă nevoie de autodefinire pe care o vedea numai în identificarea cu ființa însăși a poporului a căruia cea mai înaltă intrupare spirituală a fost.

Desen de Ligia MACOVEI

Editura Fundației „România de Mâine” la început de an

Creația ziaristică a lui Eminescu

Georgeta MITRAN

La început de an 2000, marcat simbolic drept **Anul Eminescu**, Editura Fundației „România de Mâine” publică un volum selectiv din creația ziaristică a poetului național.

Inaugurând colecția **Mari ziaristi români**, carte care vine în sprijinul procesului instrucțiv – educativ într-un domeniu de arzătoare actualitate – nu este doar o ofertă didactică, o trimiterie bibliografică la o operă vastă. Ea poate să trebuiască să fie receptată ca un viu remember și un izvor în urgerea timpului pentru că tinerele generații să învețe de la înaintașii lor. Iar un înaintaș ca Eminescu este, și trebuie să fie, mereu căutat.

De altfel, în repertoriul nostru editorial a fost inclus, nu de mult, și volumul **Caietele Eminescu – mitologie și document** (1998), volum ce relevă, îndeosebi, formarea intelectuală și largirea orizontului științific ale poetului și ziaristului Eminescu, pentru înțelegerea fondului de idei și sentimente care fac astăzi de originală creația sa literară și publicistică.

Volumul de publicistică oferă materialul necesar cunoașterii lui Eminescu în ipostaza de ziarist care informează, comentează și analizează evenimentele momentului, semnificația și consecințele lor în epocă și în viitor, își exprimă concepțiile social-politice și economice înaintate, istorice, literare și culturale prin note, recenzii, croniци teatrale, dar și prin ample studii teoretice.

Ziaristica nu a fost o activitate colaterală, episodică ori periferică, ci o parte impunătoare a întregii sale activități, o luptă esențială, care l-a acaparat și căreia îl-a dăruit, cu profesionalitate exemplară și patriotism ardent. Articolele selectate în volum îl prezintă pe Eminescu participând activ la viața cetății, apărător curajos al cauzelor drepte, necruțător cu tot ce era strâmbătate și fugă după interesul îngust.

Creația ziaristică eminesciană ne apare astăzi ca fiind simbolice „icoane vechi și icoane noi”, cum își intitula poetul un serial de articole-studii, publicate în „Timpul”, în decembrie 1877, argumentând calea progresului societății românești, subliniind, aici, ca de altfel în majoritatea articolelor sale, „ce e rău și ce e bine”.

Desen de Ligia MACOVEI

Lucrări în curs de apariție

Aurelian BONDREA

Starea națiunii după 10 ani de tranziție. România încotro?

- Mircea BOULESCU
Contabilitate și expertiză contabilă
- Gheorghe DIACONESCU
Infracțiuni în legi speciale și în legi extrapenale
- Constantin ENACHE, Constantin MECU (coordonatori),
Economie politică (vol. I, II)
- Aurelian A. BONDREA, Valerică OLTEANU (coordonator), Manuela EPURE
Cercetări de marketing
- Aurel BONCIOG
Drept diplomatic
- Titu GEORGESCU
Istoria românilor
- Nicolae MANOLESCU
Compendiu de anatomie patologică clinică veterinară
- Mihai GOLU
Fundamentele psihologiei
- D. D. ROȘCA
Existența tragică (în colecția „Spațiul Mioritic”)

• Mihai IELENICZ

Geografie generală. Geografie fizică

• George ERDELY, Dragoș FRĂSINEANU, Cristian BRAGHINĂ
Geografie economică mondială

• Colecția „Mari gazetari români”:

◆ M. Eminescu

◆ Nicolae Iorga, *O nouă epocă de cultură*

• Valer TEUȘDEA
Protecția mediului

• Teodora CRISTEA
Stratégie de la traduction (ediția a II-a)

• Ion MURĂRET
La versification

• George -Valentin VOLCEANOV
A Survey of English Literature from Beowulf to Jane Austen

• *Regulamentul jocului de handbal*

• Ioan Kunst GHERMĂNESCU, Virgil HNAT
Handbal (vol. I)

• *Analele Universității „Spiru Haret”, seria Filologie – Limba și literatura română*

Vă invităm să adresați
comenzi dumneavoastră

la Editura Fundației „România de Mâine”,
Complexul Universitar „Spiru Haret”,
Splaiul Independenței, nr. 313,
sector 6, București
Tel: 4104380, 4103911 interior 108
Fax: 4113384

REVISTA
OPINIA
națională

Director:
Prof.univ.dr.
Aurelian BONDREA

Revista se poate procura prin abonament la toate oficile postale din țară. În Catalogul RODIPET, revista se regăsește la poziția 2.256.

Costul unui abonament trimestrial este de 8.400 lei.

De asemenea, solicitări de abonamente se pot adresa redacției, cu plată prin mandat postal sau dispozitiv de plată pe adresă: Fundația „România de Mâine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Conț. 2511.1 ro-B.C.R.-Sucursala Unirea

ISSN 1221-4019

Machetarea computerizată și tiparul executate de
LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE SI
TIPOGRAFIA

FUNDAȚIEI „ROMÂNIA DE MÂINE”

REDACȚIA SI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, Telefon: 330-41-40; interno 182
Revista OPINIA NAȚIONALĂ este înregistrată la Oficiul de Stat pentru Însemne și Mărcă
la nr. 24.000/7-090.672 din 3 septembrie 1997.

MIHAI EMINESCU

va dăinui „cât va suna pe lume dulcea limbă românească”

Desen de Ligia MACOVII

Să ne aducem pururi aminte de Mihai Eminescu,

cel mai ales între toți scriitorii acestui neam, apărut pe neașteptate în literatura lâncedă și convențională a epocii. În viața lui scurtă a dus arta poeziei la înălțimi neîntrecute până astăzi, îmbogățind ritmul, rima și expresia artistică; a dat cuvintelor simple valori nouă și armonii surprinzătoare, sentimentelor adâncime unică, viziunilor orizont nemărginit.

Mihail SADOVEANU

INSCRIPTIE PE AMFORA LUI

Pășili încet cu grije lăcută, felii mei,
Să nu-i călcați nici umbra, nici florile de tei.
Cel mai chemat săline din toți, și cel mai leașnă
și-a înmuiat condeiul de-a dreptul în luceafăr.

Tudor ARGHEZI

Muzeul din Ipotești

Setea nestinsă de Eminescu

Eugen SIMION
Președintele Academiei Române

Starea emoțională a aniversării și firească și își va pune amprenta asupra unor manifestări. Am simțit nevoie unor precauții, prin inițierea de programe serioase. Academia Română în colaborare cu Ministerul Culturii și Editura Univers Enciclopedic a editat o integrală Eminescu (poezie, proză, teatru, publicistică), în excepționale condiții grafice. E vorba de o ediție critică realizată de reputatul eminescolog Dumitru Vatamanu. Va urma în ianuarie o Sesiune specială, omagială la Academia Română, unde vom invita intelectuali de marcă din toate provinciile românești. Un alt proiect privește republicarea în Editura Academiei a interpretării bine cunoscute a operei lui Eminescu, datorate celui mai mare exeget al său G. Călinescu.

Eminescu, cultura română o meritau cu prisosință. Este răspunsul cel mai potrivit cred pe care Academia Română îl poate oferi celor ce au cucerit inconștient să zelească un poet de excepție și un simbol național. Sau

să îl minimalizeze în programe școlare, mai mult decât discutabile, „risipindu-l” neconcludent pe parcursul mai multor ani de studiu. Reforma care-l reformează pe Eminescu pentru mine este nulă. Si păgubitoare.

Setea nestinsă de Eminescu, a cărui tipărire continuă rămâne obligația sacră a culturii noastre. Poate să însemne și alte multe lucruri ce se cuvin desciifrate cândva. Poate că e vorba, în mică măsură de snobism, de un fetișism al cărților fundamentale, prin care oamenii și le apropie avizi de certitudine. Între atâta fenomene perisabile, vulgare, omul simte nevoie unei sfintiri prin asumarea directă a marilor valori. Eminescu se vădește astfel un punct de sprijin ferm, o stă fixă călăuzitoare. Ei se aşază, fie și prin inducție, sub protecția unui zeu tutelar. Probabil că impulsurile sunt mai complicate. Rămâne această realitate neașteptată. Într-o epocă în care pâinea e scumpă, omul e dispus să rupă din bugetul personal câteva sute de mii pentru pâinea nevăzută a poeziei.

Nimic nu-l poate atinge-n eternitatea lui spirituală

„Eminescu este astăzi o instituție națională; viața și opera lui alcătuiesc un moment neclintit al culturii române; nici

intemperiile vremii, nici adversitățile crunte ale istoriei, nici momentele de decădere și înălțare ale oamenilor, nimic nu-l poate atinge-n eternitatea lui spirituală, căci Eminescu nu mai este un simplu nume, oricăt de mare ar fi el, din repertoriul divers al literelor naționale; el este însuși mărturia supremă a existenței noastre ideale, este una din marile justificări ale existenței de român, între atâta entități etnice și spirituale care-și dispută un loc sub soare”.

Pompiliu
CONSTANTINESCU

Cea mai frumoasă lacrimă a României

Eminescu a devenit cu vremea tot ceea ce are mai de preț România ca dimensiune spirituală. Izvoarele poetului s-au confundat cu izvoarele poporului român. Încă de la începutul afirmării sale, Eminescu s-a dovedit poet autentic și va rămâne până în momentul în care-l doboară muneca de gazetar. Aceasta nu are nici o importanță, deoarece opera sa era deja realizată, scurtă desigur, dar ea a îmbogățit patrimoniul cultural al României cu o sută de poeme de neuitat și cu câteva nuvele. Acest gest poetic vorbește de la sine: Mihai Eminescu și-a iubit și și-a înțeles pământul și neamul.

Karel JONCKHEERE
(Danemarca)